

УДК 377.011:745/749.031](477.86-21)

Богдана ЧІХ-КНИШ

РОЛЬ КОСІВСЬКОГО ОСЕРЕДКУ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ У ЗБЕРЕЖЕННІ ТРАДИЦІЙНИХ РЕМЕСЕЛ ГУЦУЛЬЩИНИ

Розглядається осередок косівської мистецької школи, який сформувався на основі традиційних ремесел, що побутували на Гуцульщині упродовж століть. Наголошується, що протягом ХХ ст. змінювались форми та освітні рівні навчального закладу у Косові, однак стійкою була стратегія навчання, що базувалась на вивченні народних технологій, композиційних структур та орнаментики, що сприяло збереженню гончарства, різьбярства, бондарства, килимарства, сукнарства, мосяжництва, шевства та кушнірства. В обіг введено імена викладачів, художників, майстрів, творчість яких сформувала особливості навчального процесу і сприяла збереженню традиційних ремесел.

Ключові слова: осередок мистецької освіти, традиційні ремесла, народні технології.

© Б. ЧІХ-КНИШ, 2018

ISSN 1028-5091. Народознавчі зошити. № 2 (140), 2018

Мистецька освіта є важливою складовою творення національної культури. Упродовж років в Україні художні навчальні заклади різних рівнів здійснюють місію формування творчого середовища, в якому провідна роль відводиться традиційному народному мистецтву. На прикладі діяльності мистецької школи у м. Косові, яка має 135-літню історію (у жовтні 2017 р. відзначили ювілей), можна простежити розвиток освіти та її значення у збереженні традиційних ремесел Гуцульщини.

У статті окреслено основні етапи формування і роль навчального закладу у вивченні й збереженні традиційних технологій виготовлення та декорування виробів з дерева, шкіри, металу, кераміки художніх тканин і одягу за увесь період існування. Актуальність публікації полягає у характеристиці діяльності косівського осередку мистецької освіти з зазначенням основних напрямків.

Мистецька освіта в Україні, а саме — окремих регіональних шкіл, стала предметом дослідження Ростислава Шмагала [11, с. 183—194, 204—207]. Про косівський мистецький осередок освіти міститься інформація у працях Ігор Пелипейка [7, с. 53], Катерина Сусак [9, с. 22—50].

Витоки становлення косівської ремісничої освіти сягають 1882 року — часу заснування найдавнішої ткацької школи в Галичині під назвою Крайовий науковий ткацький верстат (пол. *Warsztat, warstat* — майстерня. — Б.К.) у Косові (*Krajowe warsztat zawodowe dla nauki tkactwa w Kosowie*) [7, с. 53, 105, 284]. Саме тоді діяльність промислових шкіл була спрямована на збереження та розвиток традиційного домашнього промислу [7, с. 53]. Народні ремесла Гуцульщини, зокрема косівське ткацтво та гончарство, потребували підтримки і розвитку як джерела економічного піднесення краю.

Наприкінці ХІХ — на поч. ХХ ст. у процесі становлення художньо-промислової освіти Галичини та Австро-Угорщини загалом виникали дискусії щодо напрямків та підходів у навчанні. Зміни стосувалися і мистецької школи у Косові, завдяки якій гуцульський осередок традиційних ремесел був відомий далеко за межами регіону. Художні характеристики виробів ткацтва, гончарства, дереворізьблення, вишивки, шевства та кушнірства мали виразні гуцульські ознаки, які творилися упродовж століть. Спроби замінити народну орнаментуку та колорит на стилістику фабричних виробів були невдалими, про що засвідчила виставка 1904 року у Косові. Упродовж

Іл. 1. Килим «Тіні». Дипломна робота Ропар Н., відділ ХТ КІДПМ ЛНАМ. Керівник — Дутка В., 2007 р.

XX ст. осередок косівської художньої освіти зазнавав періодів занепаду та піднесення. Однак найуспішніші часи школи пов'язані з творенням мистецьких речей із ознаками народної стилістики та вивченням традиційних технологій.

За винятком незначних періодів навчальні програми косівської школи охопили практично всі види художніх промислів. Поступальний розвиток мистецько-освітнього осередку у Косові пов'язаний з кількома поколіннями викладачів. Серед них — визнані народні майстри, професійні художники, мистецтвознавці, які свідомо формували стратегію навчання, що полягала у творенні нового українського мистецтва. Певний консерватизм забезпечив збереження технологій народних ремесел та яскраву гуцульську стилістику.

Косівський інститут започаткував свою історію ще у 1882 р. як ткацька промислова професійна школа. На базі промислової школи у 1939 р. створено Косівське художньо-промислове училище [8, с. 86], далі — технікум народних художніх промислів, з 1995 року — Косівський коледж прикладного та декоративного мистецтва ім. В.І. Касіяна. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 20 липня 2000 року за № 1142 навчальний заклад

одержав статус інституту з правом підготовки спеціалістів III рівня акредитації [12]. У статусі інституту як структурного підрозділу Львівської національної академії мистецтв (з 2006 р. — КІДПМ ЛНАМ) косівський освітянський осередок здійснює місію збереження та поширення гуцульського народного мистецтва. Навчальні програми спрямовані на вивчення традиційних та новітніх технологій. Завдяки викладачам у косівському інституті збережено технологічні прийоми і навіть окремі види народних ремесел, які зникли з повсякдення гуцулів. Особливо важливо, що ці знання щороку примножуються шляхом реконструкції під час проведення дослідницько-пошукових практик.

Художнє ткацтво. Наприкінці XIX — упродовж першої пол. XX ст. осередок косівського ткацтва був відомим не тільки на українських землях, а й далеко поза їх межами. Місцеві майстри спеціалізувалися в основному на виробництві одягових тканин та килимів. Наприклад, у Косівському повіті у 1936 р. функціонувало понад два десятка килимарських майстерень, на яких було задіяно близько 6 тисяч чоловік [7, с. 284]. Особливо успішним було українське кооперативне товариство «Гуцульське мистецтво» (1922—1939), яке очолював емігрант з Чернігівщини Михайло Куриленко. Основне завдання Спілки — відродження українського національного килимарства. Тут вивчали технологію фарбування, орнаментику і техніки тkania. Директор відшукував по цілій Галичині старі килими, переглядав музейні фонди [7, с. 105]. До проектування килимів залучались відомі художники — Олена Кульчицька, Святослав Гординський, Роберт Лісовський, Павло Ковжун, Петро Холодний, Микола Бутович та інші, котрі у виготовленні своїх проектів використовували народні візерунки та колорит. Про успіх килимів товариства «Гуцульське мистецтво» свідчив великий попит на ці вироби під час промислових ярмарків та виставок не тільки у Галичині, а й за кордоном.

У 1923 р. Михайло Куриленко намагався заснувати у Косові навчальний заклад, однак отримав відмову від польського уряду. У 1939 р. Куриленко все ж таки був призначений на посаду директора промислової школи гуцульського мистецтва у Косові. Однак незабаром був ув'язнений НКВД та у цьому ж році помер за утаємничених обставин.

Від 1939 р. у Косівському художньо-промисловому училищі функціонувало відділення художнього ткацтва, яке у 1955 р. закрили. У 1990 р. у косівському училищі декоративно-прикладного мистецтва (далі — КУДПМ) відділ художнього ткацтва відновили. Професійні художники — завідувач відділу Вікторія Дутка, Оксана Гордійчук, Оксана Богатчук та майстриня Дарія Приймак — активно почали відроджувати місцеве килимарство. Викладачі збирали і опрацьовували інформацію про килими «Гуцульського мистецтва» та інших майстерень, вивчали технологію, орнаментальні композиції. Значимо, що під час етнографічних практик для студентів, якими керувала авторка статті, було зібрано значну кількість фотоматеріалів та зроблено низку замальовок з автентичних килимів з приватних колекцій мешканців Косова.

У 1994 р. викладачі відділу художнього ткацтва організували першу виставку (у 2002 р. — другу) давніх косівських килимів, серед яких — вироби спілки Михайла Куриленка, випозичені у власників. Майже після півстолітнього забуття твори майстрів-килимарників з Косова постали перед відвідувачами як яскраве мистецьке явище (Іл.1).

Навчальні програми відділу художнього ткацтва передбачають вивчення традиційного килима — від проектування до практичного втілення творчого проекту. Техніки килимового ткання та фарбування, зокрема природними барвниками, студенти опановують під керівництвом викладача Оксани Гордійчук. Також були спроби фарбування способом «омбре», який застосовували в килимах «Гуцульського мистецтва». Взоруючись на старі зразки та замальовки, студенти вивчають орнаментальні мотиви та композиції кращих зразків косівських килимових виробів. Щороку випускники успішно захищають творчі дипломні роботи — тематичні килими, які можуть бути яскравим елементом сучасного інтер'єру (Іл.2).

Один із важливих та провідних напрямків діяльності відділу — виготовлення одягових тканин. Треба відзначити, що такі текстильні вироби студенти виконують на давніх ткацьких верстатах. Під керівництвом викладачів — професійних майстрів-практиків, є можливість досконало студіювати технологію створення тканин, різних за фактурою, пластичністю та товщиною. Важливо, що передбачено відтворення усього процесу виконання: від за-

Іл. 2. Килим. Колективна робота студентів 5 курсу, відділ ХТ КІДПМ ЛНАМ. Керівник — Дутка В., 2017 р.

правки верстата до пошиття одягу. Перші вправи — це репліки незшитого традиційного поясного вбрання (запасок, обгорток) та поясів західних регіонів України, особливості майстерності втілення яких молодь опановує під керівництвом Анни Фартушинської, Галини Борук та Оксани Кондратюк. Згодом на основі цих знань студенти реалізують авторські колекції тканин різного призначення. В асортименті — тканини для святкового, сценічного та верхнього вбрання.

Під час вивчення одягових тканин зразками для наслідування є вироби косівських народних майстрів Романа Горбового, Ольги та Петра Горбових. Твори цих митців були дуже популярні серед української інтелігенції у другій пол. ХХ ст. у Косові та поза його межами. Купони тканин та виготовлені з них колекції одягу львівською художницею Мартою Токкар експонували на чисельних виставках (Іл. 3).

На відділі художнього ткацтва також вивчають традиційне ліжникарство. Упродовж років викладачі співпрацюють з народними майстрами, які володіють необхідними знаннями усього процесу виготовлення ліжника — від прядіння до валяння та вичісування, що у процесі навчання студентів є

Іл. 3. Обгортка та пояс. Авторська робота Приймак С. Завдання 3 курсу відділ ХТ КІДПМ ЛНАМ. Керівник — Борук Г.

надзвичайно важливим. Активно відроджується сукнарство, яке зникло з повсякденного побуту гуцулів. Оскільки в Косові та околицях не збереглось місцевих сукновалень, у навчальному закладі тривають творчі експерименти із процесу валяння.

Окрім традиційних технологій, значна увага студентів скеровується на вивчення орнаментики та колориту. У творчих інтерпретаціях новочасного косівського текстилю неодмінними залишаються художні характеристики народних тканих виробів. Таким чином, створюється новий виріб з притаманними осередку гуцульськими виразними мистецькими ознаками. Завдяки сумлінній праці викладачів, відділ художнього текстилю виробив чітку стратегію художньої освіти та методика збереження традиційного ткацтва.

Художні вироби з дерева. Косівська фахова школа художньої обробки дерева заснована Василем

Девдюком у 1923 році: у його власній хаті було організовано столярсько-різьбярську робітню та школу «з метою подальшого плекання артистичного столярства, токарства та гуцульського різьбярства» [2]. Цей заклад проіснував до 1939 року. Саме вихованці Василя Девдюка (понад 40 осіб) створили косівський осередок різьбярства.

Учні В. Девдюка — М. Тимків, В. Довбенчук, В. Гавриш — навчали різьби в Косівському художньо-промисловому училищі. У 1946 до 1980 рр. — викладачами на відділі дерева були Микола Федірко, Володимир Гуз, Володимир Гавриш, які продовжували традиції косівської різьби на дереві, однак виробили авторський стиль трактування форм та орнаментики.

Треба відзначити, що зазвичай викладачами на відділі художніх виробів були майстри-художники, які часто активно творчо співпрацювали в майстерні разом зі студентами. Упродовж років на відділі дотримувались гуцульської стилістики, опановували техніки різьби, інкрустації, поєднуючи їх зі столярною та токарною справою. Цю традицію продовжило гроно викладачів: Йосип Приймак, Степан Бзунько та Степан Стефурак, Мирослав Радиш та Любомир Гавриш.

Від 1990-х рр. на відділі дерева навчальна програма охоплює кілька напрямків: різьблення декоративних виробів, бондарський посуд, меблі й предмети інтер'єру, твори сакрального призначення та об'єкти малих архітектурних форм. Студенти вивчають унікальні техніки інкрустації перламутром та бісером, спосіб «жирування» металом, інтарсію та «суху» різьбу (Іл. 4).

На сучасному етапі мистецтво бондарства викладає Йосип Приймак, якому навчився у річківських майстрів, зокрема від Миколи Грималюка. Нажаль, це ремесло майже зникло з повсякденного ужитку в селах Гуцульщини. Натомість косівські студенти на практиці застосовують багатовікові вміння гуцулів (бондарський спосіб формотворення та випалювання) у творчій реалізації різних за призначенням новочасних виробів — світильники, іграшки, посуд та меблі.

Уже традиційним завданням навчальної програми стало створення малих архітектурних об'єктів — вказівних знаків, альтанок та криниць. Основою для проектування обрано форми, конструктивні елементи

ти та оздоблення, характерні для народної дерев'яної архітектури Карпат. Такі твори мають виразну гуцульську стилістику і є художніми акцентами у доволі однотипному урбаністичному середовищі сучасного прикарпатського села чи міста.

Один з головних напрямків діяльності відділу — проектування та виготовлення дерев'яних виробів церковного призначення. Під керівництвом досвідченого в цій галузі художника Степана Бзунька студенти виконують індивідуальні та комплексні роботи облаштування церковного інтер'єру. Різьблені іконостас, аналой, єпископський трон, світильник, свічники, напрестольний та ручний хрести, патериці, сповідальниці, обрамлення для ікон — це не повний перелік об'єктів чисельних замовлень для нових та старих церков Гуцульщини. Молоді митці створюють сучасні твори, взоруючись на кращі традиції гуцульської різьби. Зокрема студентам доводиться робити реконструкції за давніми виробів, що дає водночас можливість вивчати старі зразки та копіювати твори народних майстрів. Така методика навчання дає можливість готувати професійних виконавців дерев'яних виробів для чисельних церков Західних областей України.

Художня кераміка. Ще від XVIII ст. Косів був відомим осередком гончарства, а у XIX ст. косівська мальована кераміка славилась далеко за межами регіону [5, с. 8]. Хоча виробництво зосереджувалось переважно у передгірських містечках Косів, Кути та селі Пістинь, проте яскраві художні ознаки творів — форми, колорит, орнаментика, сюжетні композиції — стали своєрідним маркером усєї Гуцульщини. Упродовж століть народні умільці у власних робітнях передавали секрети ремесла членам родини або учням. Тільки у 1959 р. було відкрито відділ художньої кераміки у косівському художньо-промисловому училищі. Мета новоствореного відділу — підготовка художників-керамістів, які б стали новою генерацією косівських гончарів [4, с. 62]. Навчальний процес був спрямований на оволодіння технікою обробки матеріалу, освоєння законів композиції, вивчення автентичної народної кераміки Косівщини, зокрема особливостей творчого почерку окремих майстрів: Івана, Михайла та Йосипа Баранюків, Олекси Бахматюка, Петра Кошака, Павлини Цвілик [3, с. 53]. Першими викладачами відділу стали професійні художники — Ген-

Іл. 4. Скринька. Дерево горіх, точіння, інтарсія. Дипломна робота Голубова П., відділ ХВД КУДПМ. Керівник — Радиш М., 2015 р.

надій Малявський, Іван Клишко, Галина Крижанівська, подружжя Марія і Анатолій Курочки, Василь Аронець, Михайло Кікоть, Григорій Колос, Михайло Озерний. Від 1974 р. на відділі працювала Анастасія Коб'юк, а з 1985 р. викладацьку діяльність розпочала Марія Гринюк. Саме ці митці підготували близько 600 керамістів [4, с. 62], частина з яких залишилась жити у Косові — від 1970-х рр. одного з найбільших осередків художньої кераміки України. Наприкінці XX ст. у місті творили родини професійних художників: подружжя Аронців, Зарицьких, Шевців, Рйопки, Трушків. На поч. XXI ст. своїми роботами відомі Валентина Джуранюк, Оксана Бейсюк, Ірина Серьогіна з Цвіликів та інші.

Можемо стверджувати, що завдяки існуванню художнього освітнього осередку косівська кераміка зберегла свою яскраву самобутність і на початку XXI ст. є чи не єдиним діючим центром традиційного гончарства Західної України. Навчальні програми косівського училища та інституту передбачають ґрунтовне вивчення гончарної справи та техніки підполивного розпису. Ще від початку існування відділу під керівництвом Григорія Колоса, Василя Аронця та Михайла Кікота студенти створюють керамічну жанрову пластику на основі гончарства та ліплення з використанням форм традиційної керамічної іграшки. Під керівництвом викладачів — Анастасії Коб'юк та Марії Гринюк — відбувалися експерименти із новими формами керамічних виробів та їх поєднання з традиційним косівським розписом. Так з'являлись сучасні твори — декоративні панно, скульптура, елементи архітектури з виразною гуцульською стилістикою.

Іл. 5. Плакат студентського гончарного пленеру «ГончАРТ пленер у Косові!», Косів, 2017 р.

Іл. 6. Постоли. Шкіра, морщення, плетінка. Дипломна робота Кіщук М., відділ ХВШ КУДПМ. Керівник — Книшук М.І., 1996 р.

Для популяризації художньої кераміки та гончарства в косівському інституті проводять щорічний Всеукраїнський студентський гончарський пленер «ГончАРТ» та заснований у 2014 кафедри художньої кераміки Марією Гринюк фестиваль гуцульської кераміки «Мальований дзбаник» (Іл. 5).

Художні вироби зі шкіри. Відділ заснований у 1965 р. з ініціативи Олексія Соломченка та організований директором училища Віталієм Касьяненком. Мотивом для створення унікального за спеціалізацією відділу стало вивчення та збереження давнього ремесла художньої обробки шкіри, яке

упродовж століть побутувало на Гуцульщині. Перші викладачі — народний майстер Микола Вінтоняк, професійний художник Іван Андрейканіч, який студіював цей фах у художньому інституті Таллінна й училищі м. Тарту в Естонії. Окремі аспекти технології обробки та оздоблення виробів зі шкіри для навчальної програми у Косові було взято за основу у естонців і вміло поєднані з особливостями народного ремесла гуцулів. На відділі художніх виробів зі шкіри студенти виготовляли широкий асортимент, зокрема різноманітні аксесуари: торбинки, пояси, гаманці, прикрашені гуцульськими орнаментами. Такі речі були оригінальним доповненням до вбрання у етно стилі, який був популярний у 1960—1970-х роках.

Микола Вінтоняк впровадив вивчення традиційних способів декорування шкіри: тиснення штампами та матрицею, ажурне вирізування з підкладкою, декоративні плетінки, оздоблення металом. Також демонстрував способи виготовлення постолів, які в сучасних інтерпретаціях деталей та оздобки були особливо оригінальними. Тепер цей напрям, на жаль, вилучено з навчальних програм і є загроза втратити унікальну технологію традиційного ремесла (Іл. 6).

Упродовж 1980—1990-х рр. когорта викладачів — Микола Книшук, Микола Прошук, Василь Чіх, Віктор Віроzub, Роман Пророк — працювала над удосконаленням технології та розширенням асортименту. Передбачено вивчення техніки випалювання, різьбу, рельєфне тиснення, гравірування, золочення, виготовлення речей ексклюзивного характеру: коробок, футлярів, настільних наборів.

Під керівництвом Василя Чіха впроваджено справу — інтролігаторство. Студенти проектували та виконували в матеріалі шкіряні палітурки до книг та альбомів, використовуючи різні, в тому числі традиційні способи оздоблення. Створення тематичних композицій сприяло розвитку образного мислення у молоді.

У 2003 р. здійснено першу спробу виготовити шкіряного сідла та кінської збруї (Дипломник — Андрій Цьок, керівник — Василь Чіх). Треба відзначити, що цей випускник організував приватне виробництво «Лимар» у Косові, таким чином продовжуючи традицію сідельництва (Іл. 7).

Викладач та майстер Іван Фіщич розвинув напрям шкіряних виробів мисливського спорядження. Форми та орнаменти його авторства мають виразну гуцульську стилістику.

Під час етнографічних практик студенти відділу вивчають місцеві традиції кушнірства. Музейні та приватні колекції, фото та замальовки є об'єктом уваги для дослідження крою, орнаментів та способів оздоблення. Декорування аплікацією кушнірських виробів на шкіряних аксесуарах впровадила в навчальний процес викладачка училища Ярослава Кіндій. Репліки традиційних елементів на сучасних торбинках, камізельках творять особливе естетичне враження, оскільки сучасні форми та конструкції мають етнічні художні ознаки.

В останні роки на старших курсах інституту студенти виконують верхній одяг зі шкіри та хутра, використовуючи форми, крої та орнаментальне оздоблення традиційних кептарів та кожухів. Під керівництвом викладачки Наталії Кіщук створено колекції, які успішно демонструють на виставках та показах моди.

Багато випускників відділу художніх виробів зі шкіри продовжують працювати за фахом. Це ремесло на поч. ХХІ ст. надзвичайно популярне, що засвідчує існування тільки у Косові близько двох десятків приватних майстерень. Кожен з митців має власну стилістику, однак за художніми ознаками майже всі представляють косівський мистецький осередок.

Художній метал. Одним з самобутніх видів народного мистецтва Гуцульщини є мосяжництво, яке ще до середини ХХ ст. в гуцульських селах Красноїллі, Брустурах практикували місцеві майстри. Багатство традиції, потреба збереження та можливості розвитку спонукали до заснування у косівському училищі у 1967 р. відділу художнього металу (Іл. 8).

Важливим завданням перших викладачів було створення майстерень та налагодження технологій, зокрема народних — литва, карбування, кування — у виготовленні металевих виробів. На початку існування відділу вагомий внесок у вивчення технологічних процесів належав Богдану Кіселевському, Миколі Прощуку, Євгену Панасюку: студенти опанували різноманітні способи оздоблення виробів з металу. Над створенням художнього стилю працювали Микола Салига, Іван Парипа та Ярослав Шаган.

Іл. 7. Сідло. Дерево, шкіра, метал, формування, штампи, плетінка. Дипломна робота Цьока А., відділ ХВШ КІДПМ. Керівник — Чіх В., 2003 р.

Іл. 8. Люлька. Мосяж, карбування, плетінка. Авторська робота Коваленко В. Завдання 2 курсу ХМ КУДПМ ЛНАМ. Керівник — Бієвський Є.З., 2017 р.

Традиційне гуцульське мосяжництво є джерелом вивчення не тільки технології, а й орнаментики. Саме елементи та мотиви орнаменту типових гуцульських прикрас стали основою чисельних інтерпретацій і сучасних ювелірних виробів, і ковальства зокрема. Тому косівські сучасні художні вироби з металу особливо пізнавані. За словами теперішнього завідувача відділу Олега Гаркуса, наприкінці 1980-х рр. саме викладач Іван Парипа на уроках композиції вчив зашифрува-

Іл. 9. Кептар за мотивами орнаментів с. Рожнів Косівського р-ну. Автор — Кіщук Х. Завдання 5 курсу, відділу ХВШ КІДПМ ЛНАМ. Керівник — Кіщук Н., 2017 р.

ти українську символіку у створюваних виробках [1, с. 130].

Художня вишивка та дизайн костюму. Художня вишивка — найпоширеніше народне ремесло на Гуцульщині. З 1939 року у косівському художньо-промисловому училищі цей фах викладали до закриття відділу у 1955 році. Тільки у 1989 р. з ініціативи директора училища Катерини Сусак [6, с. 253] та завдяки зусиллям завуча Василя Чіха було відновлено діяльність відділу художньої вишивки та моделювання одягу.

Викладачі — Анастасія Малявська, Катерина Сусак, Ніна Стеф'юк розробили програму навчання, де відразу ж заклали основи діяльності відділу — збереження традицій ремесла і творення української національної моди. Досвід моделювання вишиваного одягу мала А. Малявська. Її модерні сукні та блузи користувалися популярністю серед косівського жіноцтва у 1960—1980-х роках.

Стараннями К. Сусак та Н. Стеф'юк було налагоджено навчальний процес, під час якого викладали форми та крої традиційного народного вбрання різних регіонів, унікальні, часом забуті техніки вишивки. Студенти мали можливість знайомитись із творчістю народних майстринь, від яких вчилися ви-

конавської майстерності [10]. Результатом копіткої праці цих викладачів стало видання підручника з вивчення технік художнього вишивання з поетапними графічними схемами [10].

Важливо, що на відділі є розуміння нагальної потреби збереження гуцульських традицій матеріальної культури. З цією метою під час навчання студенти відтворюють народні техніки вишивки або роблять репліки традиційного одягу з незначними творчими змінами. Під керівництвом Ніни Стеф'юк упродовж кількох років створено колекції моделей традиційного одягу Гуцульщини та локальних осередків зокрема. Для цього студенти здійснюють дослідницьку роботу «в полі», ретельно збирають ілюстративний матеріал.

Викладачка Ярослава Лаврентович докладає багато зусиль для втілення якісних ексклюзивних зразків художньої вишивки і народного вбрання з виразними ознаками походження крою та орнаментики. Треба відзначити, що випускники відділу художньої вишивки та дизайну костюма створюють мистецькі зразки, які частково впливають і покращують художній рівень місцевого промислу вишивання.

З 2009 р. працівники відділу, який сьогодні називається «Дизайн костюма», проводять щорічний конкурс молодих модельєрів «Водограй», мета якого — популяризація моди в етностилі. Завдяки підтримці КІДПМ ЛНАМ з 2011 року у Косові проводиться щорічний фестиваль «Лудине» (святкова ноша — прим. авторки), ініційований авторкою статті та групою викладачів. Під час цього дійства увагу зосереджено на демонстрації українського національного одягу. Гості мають змогу побачити автентичне вбрання з музейних та приватних колекцій, а також зразки сучасного вбрання і аксесуари, які представляють народні майстри та професійні дизайнери, серед яких найактивнішими є студенти та випускники косівського інституту (Іл. 9).

Підсумовуючи досягнення косівської мистецької освіти у збереженні традиційних ремесел, можемо відзначити, що сьогодні косівський інститут прикладного та декоративного мистецтва здійснює важливу місію збереження досвіду майстрів народного мистецтва. І перед викладачами, і студентам сьогодні стоїть важливе завдання: в умовах чисельних

освітніх реформ та реорганізації зберегти цей осередок національної мистецької освіти.

1. Гаркус О. Збереження та розвиток народних традицій художнього металу Гуцульщини в косівському інституті прикладного та декоративного мистецтва / О. Гаркус // Вісник ЛНАМ. — Львів : ЛНАМ, 2007.
2. Діло. — 1923. — № 20.
3. Колос Г. Питання стильового спрямування навчального процесу на відділі художньої кераміки Косівського коледжу імені В.І. Касіяна / Г. Колос // Мистецькі студії'02. — Косів : Писаний камінь, 2002.
4. Кушнір О. Роль відділу художньої кераміки Косівського інституту прикладного та декоративного мистецтва у збереженні й розвитку традицій виготовлення та декорування народної кераміки Гуцульщини / О. Кушнір // Вісник ЛНАМ. — Львів : ЛНАМ. — Вип. 30. — 2016.
5. Лащук Ю. Гуцульська кераміка / Ю. Лащук. — Київ : Державне видавництво літератури з будівництва і архітектури УРСР, 1955.
6. Никорак О. Досягнення Катерини Сусак / О. Никорак // Вісник ЛНАМ. — Львів : ЛНАМ. — Вип. 23. — 2012.
7. Пелипейко І. Містечко над рибницею / І. Пелипейко. — Косів : Писаний камінь, 2004.
8. Приймак Й. Історичні аспекти становлення косівської школи художнього різьблення / Й. Приймак // Вісник ЛНАМ. — Львів : ЛНАМ, 2007.
9. Сусак К. До історії заснування та становлення косівської мистецької школи (з нагоди 125-річчя діяльності) / К. Сусак // Вісник ЛНАМ. — Львів : ЛНАМ, 2007.
10. Сусак К. Українське народне вишивання / К. Сусак, Н. Стеф'юк. — Київ : Науковий світ, 2006. — 284 с.
11. Шмагало Р. Мистецька освіта в Україні середини ХІХ—ХХ ст. Структурування, методологія, художні позиції / Р. Шмагало. — Львів : Українські технології, 2005.
12. Косівський інститут прикладного та декоративного мистецтва. — Режим доступу: http://lnam.edu.ua/uk/kosiv_institute.html.

Bohdana Chikh-Knysh

THE ROLE OF KOSIV CENTER OF ART EDUCATION IN THE PRESERVATION OF TRADITIONAL CRAFTS OF HUTSULSHCHYNA

The center of Kosiv art school, which was formed on the basis of traditional crafts that have been functioning in Hutsulshchyna for centuries, is considered. It is emphasized that during the 20th centuries the forms and educational levels of the academic institution in Kosiv have been changed, though the strategy of teaching that was based on the learning of folk technologies, compositional structures and ornaments was consistent. It contributed to the preservation of pottery, wood-carving, bondarstvo (a kind of woodworking), carpet weaving, cloth-work, mosiazhnystvo (a kind of artistic metal processing), needlework and furriery. The names of teachers, artists, craftsmen whose creative work favored the preservation of traditional crafts were introduced into the scientific circulation.

Keywords: the center of art education, traditional crafts, folk technologies.

Богдана Чих-Кныш

РОЛЬ КОСОВСКОЙ ЯЧЕЙКИ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ В СОХРАНЕНИИ ТРАДИЦИОННЫХ РЕМЕСЕЛ ГУЦУЛЬЩИНЫ

Рассматривается ячейка косовской художественной школы, которая сформировалась на основе традиционных ремесел, которые бытовали на Гуцульщине на протяжении веков. Отмечается, что на протяжении XX ст. изменялись формы и образовательные уровни учебного заведения в Косове, однако стойкой была стратегия обучения, основана на изучении народных технологий, композиционных структур и орнаментики, что способствовало сохранению гончарства, резьбы, бондарства, ковроткачества, сукноделия, мосяжнищества, сапожничества. Введены имена преподавателей, художников, мастеров, творчество которых сформировало особенности учебного процесса и способствовало сохранению традиционных ремесел.

Ключевые слова: центр художественного образования, традиционные ремесла, народные технологии.